

REMISSYTTRANDE

Kommunalt ansvar för insamling och materialåtervinning av returpapper (M2020/01079/Ke)

Sveriges Allmännyttas synpunkter

Allmänt

Sveriges Allmännytta är starkt kritisk mot förslaget att upphäva producentansvaret för returpapper för att i stället lägga ansvaret på kommunerna.

Förslaget innebär ett avsteg från den viktiga miljörettsliga principen att förorenaren ska betala. Principen säger att den som sätter en produkt på marknaden ska ansvara för dess miljöpåverkan från produktion till dess att det blir ett avfall. Principen fastlades redan 1969 och är idag central inom EU-rätten och i svensk miljölagstiftning.

I promemorian legitimeras förslaget genom att konsumenterna föreslås bli betraktade som avfallsproducenter, eller som förorenare, eftersom de kan välja att spara papperstidningen eller ge bort den i stället för att göra sig av med den. Det är en orimlig perspektivförskjutning i synen på avfall och vem som har ansvaret. Konsumenten har ingen möjlighet att styra produktionen av returpapper och inte heller återvinningen. Det konsumenten kan göra är att låta bli att köpa en tidning och möjligen övergå till digital läsning.

SVERIGES ALLMÄNNYTTA

Sveriges Allmännytta har full förståelse för att det förändrade medielandskapet och andra kostnadsökningar inneburit negativa ekonomiska konsekvenser för tidningsutgivarna. Om ett utökat offentligt stöd till tidningarna därför anses befogat bör det emellertid inte finansieras via den kommunala avfallstaxan, utan via ett särskilt statsbidrag till insamlingsystem för returpapper.

8.1 Producentansvaret för returpapper upphävs

Sveriges Allmännytta avstyrker förslaget att upphäva producentansvaret för returpapper. Förslaget utgör ett avsteg från principen att förorenaren betalar, vilken innebär att det är den som orsakar skador i miljön som ska betala för de kostnader som uppkommer i samband med skadan. Principen är internationellt vedertagen och går under beteckningen PPP (Polluter Pays Principle). Denna princip har hittills värnats av alla svenska regeringar.

Om förslaget genomförs kommer det att saknas incitament för producenter av pappersmassa att ta miljöansvar. En sådan situation är inte långsiktigt hållbar och strider mot ambitionen att Sverige ska bli en cirkulär ekonomi.

Förslaget kommer främst att gynna pappersmassaindustrin utan att tydligt leda till en förbättring av journalistikens villkor. Även producenter av reklamblad och andra produkter, vilka utgör en avsevärd del av det papper som sätts på marknaden, men inte innehåller journalistiskt material, kommer enligt förslaget att undgå ansvaret för sina produkter.

8.2 Utsortering, insamling och hantering av returpapper

Sveriges Allmännytta avstyrker förslaget att kommunerna ska tillhandahålla insamlingsystem för returpapper. Utbyggnaden av den bostadsnära insamlingen av returpapper kan komma att kosta uppskattningsvis 3-4 miljarder vartill kommer årliga löpande kostnader om 2-700 miljoner kronor per år. Det är en stor ekonomisk börda som skulle träffa kommunerna och som måste täckas genom en höjd avfallstaxa, alltså i förlängningen landa hos fastighetsägare och slutligen hos de boende oavsett om de prenumererar eller inte på en papperstidning.

Den största kostnaden hamnar dock på miljön. Få kommuner lär fullt ut kunna bekosta separat insamling och materialåtervinning av returpappret. Risken är uppenbar att en stor del av returpappret i stället hamnar i restavfallet och skickas till energiåtervinning, vilket innebär att en stor mängd papper kommer att eldas upp i stället för att bli nytt papper.

8.3 Kommunerna bör få stor flexibilitet som möjliggör en anpassning av servicegrad

Sveriges Allmännytta delar inte bedömningen att kommunerna bör ha stor frihet att bedöma lämplig servicenivå. För att inte sätta för hårt tryck mot kommunerna, öppnar förslaget för en flexibel servicenivå. Det kan leda till att servicenivån skiljer sig mellan olika kommuner och att servicenivån blir lägre än idag samt att de som idag har fastighetsnära insamling kan få längre avstånd till den plats där returpapperet kan lämnas. Förtroendet för insamlingssystemen kommer att minska om det blir för svårare att lämna sitt avfall och materialåtervinningsmålet därmed svårare att nå. Med en lägre servicenivå än idag är risken stor att tidningar blir felsorterade och att mer returpapper hamnar i restavfall och därmed bränns upp. Detta strider mot avfallstrappan, arbetet för cirkulär ekonomi och tanken med de globala hållbarhetsmålen.

8.4 Materialåtervinningsmål

Sveriges Allmännytta avstyrker förslaget att beräkna materialåtervinningsmål baserat på andel återvunnet material jämfört med det som blivit ett avfall. Det föreslagna sättet att beräkna materialåtervinningen resulterar i att returpapperet som hamnar i restavfallet uteblir från statistiken. Det är mer korrekt att beräkna materialåtervinningen som andel av det returpapper som sätts på marknaden på samma sätt som materialåtervinningsmålen för förpackningar. Att producenterna inte har rapporterat in statistik till Naturvårdsverket är inte ett tillräckligt starkt argument för att byta mätmetod.

8.5 Fastighetsägarens skyldighet att underlätta insamling av returpapper

Förslaget är en direkt konsekvens av förslaget att kommunerna ska tillhandahålla insamlingsystem för returpapper, vilket Sveriges Allmännytt avstyrker.

8.6 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Sveriges Allmännytta anser att tidsplanen för en övergång till kommunal insamling är orimlig. Alla landets 290 kommuner kommer inte att ha möjlighet att ta över ansvaret för insamling av returpapper inom ett år. SKR och Avfall Sverige har stämt av regeringens tidsplan med kommunerna och en majoritet av dessa har uttryckt sin oro över den korta tiden. Kommunerna behöver minst ett par år på sig att installera ett nytt insamlingssystem. Enligt SKR och Avfall Sverige är också kostnaderna för ett kommunalt insamlingsansvar betydligt högre än dem som regeringen redovisar.

Ett statligt stöd till insamlingssystem för returpapper behövs om ansvaret läggs på kommunerna

Om regeringen väljer att gå vidare med de föreslagna förordningsändringarna avseende returpapper uppkommer väsentliga kostnader för kommunerna för att göra nödvändiga investeringar och sedan driva insamlingssystemet. Sveriges allmännytta anser att staten då måste beakta finansieringsprincipen som omfattar statligt beslutade obligatoriska åtgärder som direkt tar sikte på kommunal verksamhet.

Övriga synpunkter

Sveriges Allmännytta har följande förslag på hur insamling av avfall kan förbättras genom åtgärder som underlättar för konsumenterna och bidrar till att uppnå materialinsamlingsmålen.

Ett sammanhållet insamlingssystem behövs

Sveriges Allmännytta föreslår att regeringen utreder ett sammanhållet system för fastighetsnära insamling av förpackningar, returpapper och matavfall. När gällande förordning infördes var syftet framförallt att det skulle vara lätt för konsumenten att lämna ifrån sig returpapper när det hade blivit ett avfall. För att det ska vara lätt för konsumenten måste insamlingen av allt avfall – förpackningar, returpapper och matavfall – ske sammanhållet. Istället för olika delbeslut behövs ett samlat grepp så att det blir tydligt och enkelt för de boende

att lämna sitt avfall i närheten av sin bostad. Det skulle avsevärt underlätta för konsumenterna att göra rätt och bidra avsevärt till att materialinsamlingsmålet uppnås.

Kontorspapper och pocketböcker bör kunna betraktas som returpapper

Sveriges Allmännyttas föreslår att regeringen utreder möjligheten att låta kontorspapper och pocketböcker ingå i insamlingen av returpapper. Det skulle underlätta för konsumenterna och bidra till materialinsamlingsmålet uppnås.

Återvunnen råvara bör blandas in vid papperstillverkning

Sveriges Allmännyttas föreslår att regeringen utreder möjligheten att ställa krav på pappersproducenterna att blanda in återvunnen råvara vid nyttillverkning av papper och kartong. Även det skulle avsevärt bidra till att uppnå materialinsamlingsmålet.

Stockholm den 23 oktober 2020

Anders Nordstrand

Vd